

507

1. 5. 1

507

Sk. Albo h.
S. Mellby sn
Nils Månsson
f. i Baråkra 1852

Uppteckn. av Kjell Hagberg
sommaren 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

77 tröjan.

Innan svansatröjan kom till hade man vid högtiderna en tröja, som man kallade 77 tröjan, emedan sömmarna i ryggen sågo ut som två sjuor, som dock båda voro utåtvända. Någon riktig svans förekom ej i ryggen såsom på svansatröjorna, utan endast ett par mindre veck. På två ~~XX~~ ställen på vardera ~~XX~~ sidan förekom dessutom ett veck.

77 tröjan var av svart hemmavävd vadmal, men hade svarta sammetsbårder uppfifrån halsen ner till kanten och nere vid kanten längs livet. Nere vid sömmarna fanns det en brokig sil-

2

2-6 2

LUNDS UNIVERSITETS 507
FOLKMINNESARKIV

kesbård, tvenne smala svarta sidenbårder samt en guldspets.

Tröjan var försedd med en låg krage av samma tyg, men man använde en hög vit krage av sockerduk, som sattes under den ~~X~~ svarta kragen.

Tröjan knäpptes med häktor framme vid bröstet. Under hade man en brokig silkeskravatt, som stack fram. Uppe vid halsen hade man ett silverknäppe.

Ärmarna voro slät isydda.

Q. ~~7~~ 3

507

Nils Månsson
Mellby
Albo h. Skåne
f. i M. 1852.

Uppteckn. av Kjell hagberg
somnaren 1928

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Klining.

Vid kliningen använde man sig av tvenne slags väggar -
stakaväggar och sprödaväggar.

Stakaväggarna gjordes av 3-4 tum tjocka stakar, som ställdes tätt
tätt bredvid varandra, och leran klinades sedan mellan stakarna.

Sprödaväggarna voro gjorda av vertikala kappar, samt av andra
kappar, som voro horisontellt inflätade.

Leran tog man från en leråker. Den lades i en "bunke" på

2

4-8

507

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

gården och vatten slogs på. Sedan red man med en häst i leran för att den skulle bli seg.

Kliningan utfördes av pigorna, som togo leran med händerna och lakte i. De slätade det sedan med händerna, stänkte på litet vatten och slätade det ytterligare tills det var riktigt slätt och fint. När leran torkat, kalkade man väggarna.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

✓ 95

507

Sk. Albo h.
S. Mellby sn
Nils Månsson
f. i M. 1852.

Uppteckn av Kjell Hagberg
sommaren 1928

Bygge.

När någon skulle bygga, fick han hjälp av de övriga i byn. En byggnadskunnig person ställdes i spetsen för bygget. Man byggde på försommaren, innan gräshösten tog sin början. Dessförinnan körde man ända upp till Göingebygden för att hämta timmer - stolpar, bjälkar och bräder.

Man var ej glad vid att bygga på de ställen, där det var torrt, utan man byggde helst , där det fanns källor eller annat

vatten.

Förr i tiden lade man ej någon stengrund nere i jorden, utan man lade endast några stenar på marken till grund. Ovanpå dessa lade man breda, kraftiga stolpar, som bildade det s. k. "fotbrädet".

Något försiktighetsmått för att utestänga råttor eller frost kände man ej till. Det brukade t.ex. i stallet om vintern vara så kallt, att man måste hölja hästarna med "hästatäcken"

Sedan fotbrädet lagts restes "stolparna" och "yeträdet" vilket var en motsvarighet till fotträdet, samt "löshultet" - stolpar på tvären mellan "stolparna".

Stolparna och yeträdet för en sida av huset spikades ihop

och restes på en gång. Därefter restes "sparrverket" och "läk-
tena" . När detta var gjort höll man på kvällen "resegille"
eller "tömmergille" /timmergille/. En krona av grönt spikades
upp på ett läkte på taket och så tog man sig ett par supar och
hurrade. Flaskan skulle slängas ner och krossas.

Man hade "stagaväggar" och "sprödaväggar".

Stagaväggarna byggdes på följande sätt: En fåra gjordes
i fotträdet och hål för var stake borrades i löshultet. Sta-
ken , som var bred nertill och spetsig upptill , sattes först
in i hålet i löshultet och fördes sedan in i fåran, så att den
stod rätt upp och ned.

Sprödaväggarna gjordes så, att grenar och stakar fläta-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

des horisontellt mellan stolparna.

Skorstenen byggdes av gråsten , och lera murades emellan.

För länge sedan hade man flätade gavlar av ene. I min tid ha de endast används ute i ödebygderna hos torpare och husmän.

Fönstren voro mycket små och blyinfattade, voro avlångare och ungefär en aln långa och en ~~aln~~ halv breda. Glaset var ej klart som det nutida utan grönt och råligr.

Väggarna kalkades ,om de voro av lera, men brädväggarna ströks över med bromrött, som man fick från alunbruket i Andrum.

Källarna lågo för det mesta i utmarkerna. De voro nedgrävda i jorden och gråsten var välvd över. Det finns här ute på en

plats fyra källare, som förr i tiden ägts av byn. De användes som potatiskällare.

Brunnen låg oftast inne på gården. Antingen vindade man π upp vattnet med en kedja, eller också hade man en "stött" med en klynna i toppen, där en vågstake satt med en klump i ena ändan och i den andra hängde en spann. Karet var fyrkantigt; π . det var ej försett med något lock.

Gårdsplanen var stensatt, men man lämnade en bit fri, där baskorna lades. Någon större trädgård fanns ej; några äpplen- och plommonträd planterades mitt för boningslängan.

Man hade som prydnadsblommor påsk- och pingstliljor, ~~kare~~

6

18 #10

lavendel, tusengott. En rak gång fanns i trädgården och på vardera sidan fanns s.k. "örtasängar", där blommorna växte.

507

Man odlade senap i trädgården.

Man sade ej trädgård utan "hae" och ej blommor utan "örter".

LANDS UNIVERSITETENS
FOLKMINNESARKIV

Sk. eld. l.
S. meelby en
Nils mäsön
F. : m. 1852.

Uppf. av Björn Högberg
Sommar 1928.

507

11

(Denne sägen är berättad av
en skolkamrat t. Nils mäsön,
som är bosatt i Amundby och hvar-
skild i en bygd)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sägen om jätterna i Skurskär.

Som vi alla veta så var Skurskjättarna de siste
av sin stam. Först led jättarna till en så obekant ort
vid Lund och Loholmsbygd och så höll de till i Skurskär,
Trolla Ljungby. Där var det Skurskjättarna, som höll
i att de skulle höll de sig i hundraårigt vid
österjörhatten och var sålunda i jätternas, men så
en gång stötte han i sin bygd till en av en
underlig jättning och en jättant Gud, en Gud som inte

kom från Thors vagn utan för något annat
och för att försäkra sig omifran den underliga der-
ningen kom, så en klar afton besteg han bergets
käm och såkte forsländt ett blick mot väster och
då för han i ögnet på en låg vit pelare (neml.
Mulleby kyrktorn) och förmodade att en underbar
gjäst kom omifran kallade han upp till sig
jättarna och befälde hvar att lägga en stor sten
i sitt hårbau och slunga den mot den under-
liga pelaren. Stenen för genom luften men nådde
icke fram utan blev liggande på klippan öster om
delängarna. Fram väntade jätten åter en sten
och hårbauet lägges om och stenen för genom
rymden men med samma resultat; den föll nä-
stan norr om Sornstunga by (ligger i Skoltäl-
gårdens) men nådde ej Mulleby kyrktorn. Nu blev

jätten vred och slog till jättemannen så att han föll
 ned från berget och därpå gripes han lag : den
 stora skuren, som ligger på toppen av berget
 (motsvarande skuren på Lela sken) och med hunden
 slungas han ned mot det förhålliga kyrktornet,
 men även nu avvänts det andra anslaget mot Mueby
 kyrka och stenen faller ner på Ola Pers' hus mot-
 värt om Mueby kyrka och de gamla vägar att om-
 kula att märket efter jätterns hand med sina tre
 fingrar fanns tydligt kvar på skuren.

Förskräckt och darrande drog sig jätten ner
 och trötta i sin bergskruva och försökte inte mer
 att kasta sten på Mueby kyrka utan såndes i-
 stället till sig alla kringvärdade troll och sänder
 dem ut till och till att göra skada och oför. Men detta
 blev uppträffat honom sig av en händer. Den stäng
 från Mueby by blev utbränd en dag på marksten

att söka upp en del "utgångs och" och efter att
ha stannat omkring i Kortelso kom han till skus-
ho och går upp på berget för att försöka få någon
syn på "öjen" men förgäves.

Ung och modig som han var begjör han
sig till öppningen på nordväster och klyppte på
händer och fötter över klippor och sten, när han själva
öppningen till jätternas salar. Där står jättar och utöfver
höga, svarta kletter till hollen och som han hade sått
hatten på huvudet gav han den ett slag med handen
så att den för var till skallen och på så sätt gjordes
hollen oregeliga när de kom utom berget. Nu
hade Nånge en liten och långtall efter att på sig
en hatt och bliva oregeliga, Han klyppte på knäna från
hans jättar och säger som de andra hollen: "ge mig
en hatt" och så fick han. Nu var det inget mer med

15 78.

by, i det mest kyrkan uten mot Nore går. (nils
andres N: 28). Där var skolebarn och alla gästerna
voro sitta till bord i sommarskyan och hollen
kommo in om skes. Däru och placerat sig en del
gästerna, och maten förvaras från skolen och på
så hockarna förvaras öre den skes och apiten
som bordsförelse hock.

Men när maten var slut voro hollen mätta
och de fick därigenom en stegs i det; han speng ut i köket
stent och begär den stora kocken till en full med
skallat vatten, placerat den mörka för köket
till sommarskyan och när hollen skulle till
baka saarna i det kommit, var det med i köket
och därigenom som skole vid sidan öre öre den
en skes med vatten och hollen skes "han sör
mig." han sör mig" och skes förvaras från spisen

De starkas holden fortsatte sin flugt saame sig,
 de kommit, men kunne ej længe an de Kam-
 häns, de de blev liggende og fænges. De gamle
 kunde berette at nettil jo høsten kunde man
 få se hun holden for omhu, med lykte, søkne
 efter sine forløst hatter.

Mange år efter det mælt vandske bröllopet
 : man går, kom saame Ræng de Skurhuset og
 forvorten som aethil, berlot han an en gång
 hugge in de jätterns bering og kom mærket iktigt
 in de Dren og få se jätten staaende vid det
 store stenborst, de han sættit og vættat sig. Thollen
 skulle komme hun med de gode bröllopsmeten, og
 de hadt han sættit si længe at det erte støjget over
 igennem bordskieren. Genom lilet ofvinktig iorden
 av Rängen och den jellen og Rängen som förskilt
 ut och det : höj til friet nu rarer nokken av

7

507

17. 27

bryt och sedan den har ingen funnit i-
gången till Hushövd. Jättens sals. Men, in-
ens Petrus H. p. i traktens belysning
Re.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

507